PSIHANALIZA
12.noiembrie.2003
curs 6

capitolul II
PSIHOLOGIA INCONSTIENTULUI

Psihologia inconstientului este acea psihologie care ca obiect de studiu dimensiunea psihicului inaccesibila in mod direct constiintei, ci doar indirect printr-un demers de interpretare.
Intre psihologia incontientului si psihologia constiintei (care se ocupa de fenomenele psihice direct accesibile constiintei), exista un raport de complementaritate pentru ca intre inconstient si constient exista o relatie dinamica.

Ideea de inconstient inainte de Freud

E important ca nu Freud e primul in istoria culturii umane care introduce ideea de inconstient si constient. Ele prexista aparitiei psihanalizei in filozofie si in literatura. In filozofie inconstientul a fost gandit pe baza de introspectie. In plus, filozofii ce au vorbit de inconstient l-au gandit ca pe un preconstient (dimensiune latenta a psihicului ce poate fi actualizata).
Ex.: Un mod de filozifie de a gandi ***inconstientul nefreudian***
Leibniz
- inconstientul = perceptii mici care prin sumare reciproca produc constiinta.
Kant:
- reprezentari *intunecate* (sunt exterioare constiintei).
La Lebniz si Kant, ceea ce era denumit inconstient putea fi actualizat si putea deveni constient fara nici o dificultate.
Kant are doua idei pur psihanalitice:
1. Daca aceste reprezentari sunt intunecate, adica nu sunt constiente, atunci de unde stim ca ele exista?
Raspuns : Stim ca exista reprezentari intunecate datorita unui demers de interpretare.
2. Raportul cantitativ dintre reprezentrile intunecate (inconstiente) si cele constiente:
Interpretare:Reprezentarile intunecate alcatuiesc o imensitate pe fondul careia reprezentarile constiente constituie simple puncte.
In filosofie exista si o conceptie despre ***inconstientul metafizic***, ce are ca susutinatori: Fichte, Schelling si Edward von Hartann.
Hartann: inconstientul matefizic este fiinta metafizica unitara din cosmos.
Singurul filosof care se apropie de notiunea psihanalitica de inconstient este **Nietzche:** „inconstientul este un continut inaccesibil constiintei si eului.”. tot la el apare si ideea de refulare pe care o numeste „uiatre activa”. Nietzche il anticipeaza pe Freud in ceea ce preiveste iportanta sexualitatii, dar si pe Adler atunci cand sustine ca dorinte de putere este forta motrice cea mai importanta a inconstientului.
Nietzche este singurul ganditor fata de care miscarea psihanalitica face un gest de recunoastere, in sensul ca in 1911, cand Congresul de psihanaliza se sustine la Valtmart ,reprezentantii miscarii aduc omagiul lor sorei filosofului.

Contributie lui freud

Pe fundalul descris mai sus, contributie lui freud consta in aceea ca la el ideea de inconstient nu se mai alimenteaza din speculatii (introspectii), ci se bazeaza pe o experienta clinica de tip psihoterapeutic, care i-a aratat ca in spatele simptomelor nevrotice se afla continuturi inconstiente. Conceptie lui Freud are o baza empirica si nu se alimenteaza din preconceptii teoretice
De fiecare data in miscarea psihanalitica, atunci cand s-a modificat conceptia despre inconstient, s-a facut pe baze empirice:
Adler: conceptie lui despre complexul de inferioritate se bazeaza pe studierea si tratarea unui alt tip de clientela decat Freud.
Jung: conceptia lui se bazeaza pe un alt material clinic, si anume studiul si terapia psihozelor. Jung face cunostinta cu arhetipurile tratand psihotici, arhetipurile aparand in delirurile acestora.
Melanie Klein are la baza un nou material : psihanaliza copilului. Studiul si terapia copilului creeaza o noua conceptie despre inconstient, care prevaleaza in momentul de fata in Occident.

PRINCIPALELE FENOMENE ALE INCONSTIENTULUI

I. ACTELE RATATE

Definitia Actelor Ratate

Sunt acte psihice care rezulta din interferenta a 2 intentii, una constienta si alta inconstienta sau preconstienta, prima fiind tendinta perturbata, iar cea de-a doua tendinta perturbatoare(continuturile perturbatoare sunt cele respinse de educatia morala (sexuale - agresive sau de autoafirmare).

Acest fenomen are **2 avantaje** :
1. Spre deosebire de simptom, acest fenomen e accesibil observarii curente. Toti pot observa acest fenomen fara a avea o pregatire speciala.
2. Dintre toate manifestarile inconstientului este cel mai transparent. Prin intermediul sau se manifesta cel mai adesea continuturile preconstiente.
Ex.: - Cristian Topescu la TVR : „De la revolutie au trecut 10 ani", in loc sa spuna 10 luni a spus 10 ani, indicand faptul ca ar fi dorit ca distanta dintre el si eveniment sa si fost mai mare.
- In campanie electorala Iliescu i se adreseaza lui Constantinescu cu „tovarase Ceausescu"

Conditiile de existenta ale actului ratat

Freud face distinctie intre patologia vietii cotidiene si patologia adevarata (psihiatrica sau nu), distinctie determinata de urmatoarele conditii:
- **I** caracterul punctual, pasager al tulburarii respective.
- **II** persoana care face actul ratat trebuie sa-l poata realiza corect in mod obisnuit.
- **III** autorul actului ratat sa recunoasca greseala sa, de indata ce i se semnaleaza.
- **IV** autorul actului ratat, odata ce a recunoscut eroarea sa, sa incerce sa se apere de ea, atribuind-o intamplarii, neatentiei etc.

Teoriile prefreudiene despre actele ratate

A. Teoriile fiziologice si psiho-fiziologice
Printre sustinatorii ei se numara si Wundt.
Actele ratate, ar fi produse datorita datorita unor perturbari fiziologice (oboseala, surescitare etc) - toate aceste tulburari ne distrag atentia de la activitatea constienta.. Aceasta teorie, ca si teoriile somatice despre vis, scot actul ratat din sfera sensului si il plaseaza in sfera non-sensului.
Critica lui Freud la adresa acestei teorii:
- actele ratate apar si la persoane care nu obosite, distrate.
- performanta nu e conditionata de concentrarea atentiei asupra actului respectiv. Foarte multe acte automatizate se desfasoara fara concentrarea atentiei.
- exista cazuri in care concentrarea atententiei oricat de intensa, nu produce efectul ateptat
- actul ratat poate fi sugerat (**Ex.**: La repetitia unei piese, unui actor incepator i s-a sugerat sa spuna ceva gresit, ceea ce adus la o replica gresita in timpul reprezentatiei).
Dupa Freud, conditia fiziologica si psiho-fiziologica nu sunt cauze si nici macar conditii necesare aparitiei actului rarat, ci sunt doar conditii favorizante.
B. Teoria fonetica. Conform acestei teorii, *actul ratat s-ar datora relatiei fonetice dintre cuvinte.*
Freud, considera ca factorii fonetici nu sunt decat conditii favorizante.
C. Teoria opiniei comune. Aceasta nu acorda mare importanta actului ratat pentru ca nu are, de cele mai multe ori, consecinte practice importante, si il atribuie hazardului. Aceiasi opinie comuna se raporteaza insa altfel fata de vis, atribuindu-i un sens. Psihanaliza, nu confunda caracterul neinsemnat al indiciilor cu semnificatia acestor indicii. Pentru psihanaliza, indicii neinsemnate pot trimitespre sensuri majore.
Freud, critica opinia comuna si ii opune o conceptie diferita : In viata psihica nu exista hazard, hazardul exista doar in lumea exterioara (inconjuratoare), in viata psihica existand doar determinism.

Clasificarea actelor ratate

Freud le clasifica dupa :

A. Raportul dintre tendinta perturbata – tendinta perturbatoare. Acest raport poate fi :

- *tendinta perturbatoare inlocuieste total tendinta perturbata* (**Ex.**: Presedintele de sedinta a Parlamentului a spus la deschiderea sedintei : „Declar sedinta inchisa!”)
- *intre cele 2 tendinte se realizeaza un compromis* (**Ex.**: analizanda vorbea despre incapatanarea sa, si dorind sa spuna „obstinatie” a spus „absidenta.”)

B. Natura activitatii perturbate : - rostirea gresita
- scrierea gresita
- uitaresa de nume si intentii
- pierderea de obiecte

C. Complexitatea actelor ratate : - *acte ratate simple*.(un singiur act ratat).
- *acte ratate complexe*. (mai multe acte ratate care au la baza aceiasi idee subiacenta)

Semnificatia actului ratat pentru psiho-terapia psihalalitica

Datorita faptului ca prin actul ratat se exprima tendinte preconstiente, profunzimea spre care ne conduce analiza actului ratat nu e atat de mare. Pe de alta parte, actul ratat care se produce in ora de analiza are avantajul ca e un fenomen spontan ce poate fi analizat imediat, in timp ce visul poate fi modificat in intervalul dintre producerea sa si prezentarea lui terapeutului.